

Niels H. Magnusson og Erik Granlund: Sveriges Geologi. 255 S. (20×13 cm.). P. A. Norstedt och Söners Förlag Stockholm 1936. Sv. Kr. 7,50.

Paa „Norstedt och Söners Förlag“ i Stockholm er udkommet en ny, kortfattet Sveriges Geologi. Bogen, der fremtræder smukt udstyret, trykt paa godt Papir og fuld af gode og instruktive Afbildninger, er paa 255 Sider, har 115 Tekstfigurer og et Oversigtskort.

Forfatterne er Statsgeologerne N. H. Magnusson og E. Granlund. De tænker sig Bogen anvendt af den studerende Ungdom ved de svenske Universiteter, Højskoler, Seminarier o. l., men haaber samtidig at have givet Bogen en saadan Form, at den ogsaa maa have Bud til en større Del af det læsende, geologisk interesserede Publikum. Bogen falder i to omtrent lige store Afsnit, nemlig ét omhandlende det faste Fjeld (Berggrunden) og ét omhandlende de løse Aflejringer fra Kvartærtiden; Magnusson staar som Forfatter af den første, Granlund af den sidste Del.

Man har en tydelig Fornemmelse af, at der gennem hele Bogen foreligger en Bestræbelse fra Forfatternes Side for at faa saa meget nyt med som muligt, og jeg synes, det er lykkedes dem vel.

Efter en kort, mere almindelig Indledning, hvor de forskellige Bjergartstyper gennemgaaes, følger Behandlingen af Grundfjeldets ældste Led: Leptitformationen. De ældste Bjergarter i Fennoskandia (Leptitformationens ældste Led) udgøres væsentlig af vulkanske Overfladebjergarter samt af Kalksten, de noget yngre Led bestaar af forskellige Sedimenter som Kvartsiter, Lerskifre, Graavakker og Kalksten. Dette oprindeligt i det store og hele vandret afsatte Komplex foldes op og gennemsættes af de ældste Graniter (Urgraniterne). Efter en Hvileperiode følger Spaltdannelser og „Grønstens“intrusioner.

Kort og klart behandles hvert af de store Afsnit i Grundfjeldets Historie i Sverige. En udmærket Idé er det tillige for hvert Afsnit i den geologiske Sammenhæng at behandle de forskellige Malme og deres Forekomstmaader.

Der adskilles alt i alt tre store Cykler i Grundfjeldets Udvikling, nemlig: Den svioniske, den gotiske og den karelske.

Til Belysning af de vigtigste Enkeltomraader er Bogen udstyret med en Række mindre, klart tegnede Kortskitser af nogle af de mest typiske, som Saxåfältet, Persbergs Malmtrakt, Kiruna og Skelleftefältet med Boliden. Som Bevis paa Bogens Aktualitet kan anføres Behandlingen af von Eckermanns nye Arbejde fra Loos-Hamra Regionen.

Under Overskriften Algonkium gennemgaaes de subjotniske Provinser: Dalaporfyromraadet, Nordingrås Rapakiviomraade m. m. samt de forskellige svenske Forekomster af Alkalibjergarter (Nefelinsyeniter o. l.): Särna, Norra Kär, Almunge og Alnön. Dernæst følger en Gennemgang af de jotniske Sandstensomraader og til sidst de eokambriske Kvartsit-Sparagmitafdelinger.

De kambro-siluriske Aflejringer behandles i to Afsnit, først Sedi-menterne fra det skandinaviske Fjeldkædestrøg (Geosynklinal-sedimenterne), dernæst Omraaderne udenfor Fjeldkæden (Epi-kontinentalsedimenterne). I det første findes en kort Gennemgang af Udviklinger af Fjeldkædens Historie og dernæst et Resumé af vort nuværende Kendskab; for Västerbottns Vedkommende belyses det nye bl. a. af Backlunds og Quensels Oversigtskort. Forekomstmaaden af Kambro-Siluret udenfor Fjeldkæden illustreres af et Par udmærket tegnede Kort, ét over Vestergötland og ét over Skaane.

Under Behandlingen af de yngre Sedimenter er det værd at lægge Mærke til Kortet pag. 104 (efter J. Eklund), der giver et godt Indtryk af Kridthavets Transgressionsflade og omtrentlige Udbredelse mod Nord. Man faar tillige ved at se nærmere paa samme Kort et godt Indtryk af Betydningen af den yngre Vulkanisme i denne Del af Sverige: De talrige Diabasgange, de ca. 50 Basaltforekomster og det gamle, ryolitiske Kraterør, Søen Mien.

I Afslutningskapitlet om Berggrunden: „Vårt lands tilgång och produktion av nyttiga mineral och bergarter“ gives der en kort Opgørelse over de forskellige Omraaders Malme samt en Omtale af deres Kvalitet og Kvantitet; yderligere omtales kort Produktionen i Fortid og Nutid for de vigtigste Malmfelters Vedkommende.

Behandlingen af Kvartæret strækker sig over ca. 100 Sider og omfatter foruden selve Sverige en fyldig Gennemgang af Østersøbækkenets Udviklingshistorie. Et nyt Træk i det vante Billede giver Kortet over den sidste Nedisning; her vises de efter Nordhagens Undersøgelser formodentlig isfrie Landomraader langs Vest- og Nordnorges Kyst, især omkring Lofoten.

Foruden Kort findes der et stort Antal Perspektivskitser, der paa en klar og overskuelig Maade belyser Dannelsen af forskellige af de vigtigste kvartærgeologiske Fænomener; man kunde fristes til som Eksempel at nævne Figuren p. 165, der illustrerer Dannelsen af det varvige Ler og Aarsmorænerne. Ogsaa for de kvartære Jordarter, Mosetyper o. l. er der givet diagrammatiske Fremstillinger. Morsomt er det tillige at se Afbildninger af en Del af de vigtigste Skovtrapollen og Diatomacéer (p. 229 og 232).

Efter et kort Kapitel om Jordskælv findes der en summarisk

Gennemgang af Dyrs og Planters Indvandring efter Istiden. Afsnittet sluttet med en „Facitliste“ over de vigtigste Signaturer, der anvendes i den kvartærgeologiske Literatur i Norden samt et Glossarium over de vigtigste af Kvartærgeologiens Fagudtryk.

Bogens Register er fyldigt, og det afsluttende Oversigtskort, der fremtræder smukt i sort og hvidt, er et godt Eksempel paa, hvordan man uden at bruge Farver kan anvende 14 forskellige Signaturer, uden at der derved sættes noget til i Overskuelighed.

Skulde man indvende noget mod Bogen, maatte det være dette, at nogle af de afbildede Bjergarter savner Maalestok, saa at det i et Par Tilfælde (f. Eks. Fig 14 og 15) er udelukket at se, om det drejer sig om et Fotografi i Naturen af en Fjeldvæg eller et Udsnit af et Fotografi af et Haandstykke. Fig. 4 synes mig ikke at være et typisk Eksempel paa et Konglomerat, men ligner snarere et Stykke Moræneler eller en Tillit. I det stratigrafiske Afsnit findes der nogle Navne paa Forsteninger, der let kunde have været moderniseret noget; man maa vel have Lov til at studse over at se Betegnelsen *Ammonites* anvendt som Slægtsnavn i en moderne Bog. *Anancites* er heller ikke udpræget up to date. En dansk vilde gerne have haft angivet de nøjagtige Definitioner paa Begreberne: Mo og Mjåla i Lighed med den, der findes for Dy.

Imidlertid maa man sige, at der i denne nye Sveriges Geologi foreligger en udmærket lille Bog af et tilpas stort Omfang og en moderne og fyldig Behandling af Stoffet. Det er en kærkommen Afløser af den gamle og forlængst forældede Sveriges Geologi af Törnebohm og vil sikkert ogsaa her i Nabolandet Danmark finde en Læsekreds blandt de geologisk interesserede. Baade for den studerende Ungdom ved Universitetet og til Støtte for Undervisningen i Gymnasiet vil Bogen egne sig fortrinligt.

*Arne Noe-Nygaard.*

Louise A. Boyd m. fl.: The Fiord Region of East Greenland.  
26 × 17 cm, 369 S., 363 Ill. og 14 Pl. American Geographical Society, Special Publication No. 18.

Miss Louise Boyd besøgte for første Gang de arktiske Regioner i 1924 som Turist ombord paa en norsk Damper. Det gik hende, som det gaar langt de fleste af de Mennesker, der en Gang har været i Arktis; de bliver grebne af den ejendommelige storslaæde Natur og ønsker snarest at komme dertil igen. Miss Boyd nøjedes ikke med at vende tilbage Gang paa Gang blot for at nyde; den arktiske Natur havde i den Grad betaget hende, at hun ogsaa ønskede at gøre en positiv Indsats for Udforskningen af denne Natur,